LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

N U T A R I M A S
DĖL 1989 M. VAIKO TEISIŲ KONVENCIJOS 2000 M. FAKULTATYVINIO PROTOKOLO DĖL VAIKŲ DALYVAVIMO GINKLUOTUOSE KONFLIKTUOSE ĮGYVENDINIMO ATASKAITOS

2006 m. gegužės 9 d. Nr. 435
Vilnius

Įgyvendindama 1989 m. Vaiko teisių konvencijos 2000 m. fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose (Žin., 2002, Nr. 126-5734) 8 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti 1989 m. Vaiko teisių konvencijos 2000 m. fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose įgyvendinimo ataskaitą (pridedama).

2. Pavesti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai organizuoti 1 punkte nurodytos ataskaitos vertimą į anglų kalbą, o Užsienio reikalų ministerijai – nustatytąja tvarka pateikti ataskaitą Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetui.

MINISTRAS PIRMININKAS ALGIRDAS BRAZAUSKAS

UŽSIENIO REIKALŲ MINISTRAS ANTANAS VALIONIS

_____

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės
2006 m. gegužės 9 d. nutarimu Nr. 435

1989 M. VAIKO TEISIŲ KONVENCIJOS 2000 M. FAKULTATYVINIO PROTOKOLO DĖL VAIKŲ DALYVAVIMO GINKLUOTUOSE KONFLIKTUOSE ĮGYVENDINIMO ATASKAITA

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. ratifikavo 1989 m. Vaiko teisių konvencijos 2000 m. fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose (Žin., 2002, Nr. 126-5734) (toliau vadinama – Protokolas). Jo nuostatos Lietuvoje įsigaliojo nuo 2003 m. kovo 20 dienos. Pagal Protokolo 8 straipsnio 1 dalį šioje ataskaitoje pateikiama informacija apie Protokolo nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje.

2. Protokolo nuostatų įgyvendinimo ataskaitą parengė ir teisės aktų nustatyta tvarka suderinusi su Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Teisingumo ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Krašto apsaugos ministerija pateikė Lietuvos Respublikos Vyriausybei svarstyti Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

3. Lietuvos Respublikos Seimas 2000 m. gegužės 2 d. ratifikavo 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvenciją dėl civilių apsaugos karo metu (Žin., 2000, Nr. 63-1908), 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvenciją dėl elgesio su karo belaisviais (Žin., 2000, Nr. 63-1907), 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvenciją dėl sužeistųjų, sergančiųjų ir skęstančiųjų ginkluotųjų pajėgų narių jūrose padėties pagerinimo (Žin., 2000, Nr. 63-1906), 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvenciją dėl sužeistųjų ir ligonių padėties veikiančiose armijose pagerinimo (Žin., 2000, Nr. 63-1905), 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų Papildomą protokolą dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolas) (Žin., 2000, Nr. 63-1909) ir 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų Papildomą protokolą dėl netarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (II protokolas) (Žin., 2000, Nr. 63-1910), kurių specialios normos nustato specifinę vaikų padėtį ginkluoto konflikto metu ir suteikia jiems papildomą apsaugą ir garantijas. Ženevos konvencijų nuostatos Lietuvoje galiojo nuo 1997 m. balandžio 3 d. (1993 m. liepos 7 d. Lietuva prie jų prisijungė Lietuvos Respublikos Vyriausybės potvarkiu), tačiau Lietuvos Respublikos teisinės sistemos sudėtine dalimi jos tapo tik tada, kai buvo ratifikuotos.

1 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMAS

4. Pareiga ginti valstybę įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau vadinama – Konstitucija). Pagal Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalį Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio ginkluoto užpuolimo – kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga, o straipsnio 2 dalis nustato, kad įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos Respublikos piliečiai privalo atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą.

5. Pagal Lietuvos Respublikos įstatymus savo noru į tikrąją karo tarnybą gali būti priimti ne jaunesni kaip 18 metų Lietuvos Respublikos piliečiai.

6. Priverstinis vaikų iki 18 metų ėmimas į karo tarnybą valstybės ginkluotosiose pajėgose pagal Lietuvos Respublikos įstatymus užtraukia atsakomybę.

2 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMAS

7. Privalomosios karo prievolės atlikimą Lietuvoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymas (Žin., 1996, Nr. 106-2427). Pagal šį įstatymą Lietuvos Respublikos piliečiai (vyrai), kai jiems sukanka 16 metų, įrašomi į karinę įskaitą vietinėse teritorinėse karinėse įstaigose, jiems išduodami nustatytojo pavyzdžio šauktinio liudijimai. Šauktiniai, kai jiems sukanka

19 metų, privalo atvykti į vietinę teritorinę karinę įstaigą per 45 dienų laikotarpį, kuris prasideda prieš 30 dienų iki 19 metų sukakties dienos ir baigiasi praėjus 15 dienų po šios sukakties.

8. Ikišauktinio amžiaus jaunuolių apskaitą tvarko savivaldybių institucijos, o šauktinių apskaitą – Karo prievolės administravimo tarnyba prie Krašto apsaugos ministerijos. Informaciją apie ikišauktinio amžiaus jaunuolių bei šauktinių gyvenamąją vietą, paso ar asmens tapatybės kortelės ir kitus duomenis savivaldybės institucijai teikia Gyventojų registro tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos. Gyventojų registro tarnyba šiuos duomenis teikia ir Krašto apsaugos ministerijai, šiai pareikalavus. Civilinės metrikacijos įstaigos privalo kas ketvirtį pateikti vietinėms teritorinėms karinėms įstaigoms ir savivaldybių institucijoms karo prievolininkų (vyrų), pakeitusių vardus ir pavardes, sąrašus, o šioms įstaigoms pareikalavus – papildomus sąrašus; karo prievolininkui mirus, apie tai pranešti per 10 kalendorinių dienų.

9. Karo padėties, karo ir mobilizacijos atvejais privalomosios pradinės karo tarnybos trukmė gali būti pratęsta.

3 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMAS

10. Pagal Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo 17 straipsnį į privalomąją pradinę karo tarnybą gali būti pašaukti Lietuvos Respublikos piliečiai nuo 19 iki 26 metų, o parašę prašymą savivaldybės atrankos komisijai arba regioniniam karo prievolės centrui piliečiai tarnybą gali pradėti ir nuo 18 metų.

11. Jaunuoliai, neatlikę privalomosios pradinės karo tarnybos, gali stoti mokytis į Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademiją (toliau vadinama – Akademija). Akademija yra karininkų rengimo bei kvalifikacijos kėlimo aukštoji mokykla – karinė krašto apsaugos sistemos institucija, atskaitinga krašto apsaugos ministrui. Į Akademiją priimami pilnamečiai asmenys, turintys ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą. Akademija organizuoja universitetines 3 bakalauro ir 2 magistro studijų programas, vieną karinio rengimo studijų programą. Universitetinio rengimo programa visiškai atskirta nuo karinio rengimo programos. Akademijos absolventai gauna universitetinio tipo bakalauro (arba magistro) diplomus, taip pat karinės atitinkamos kvalifikacijos pažymėjimus, leidžiančius jiems dirbti krašto apsaugos sistemoje. Studijuojantys kariūnai gali bet kuriuo metu nutraukti studijas ir nebetęsti karinės tarnybos Lietuvos Respublikos įstatymų numatyta tvarka. Akademijos dieniniame skyriuje 2005 metais studijavo 223 kariūnai ir 20 magistrantų. Pagal amžių: 18 metų – 2 procentai; 19 metų – 16 procentų; 20 metų – 16 procentų; 21 metų – 29 procentai; 22 metų – 23 procentai; 23 metų – 4 procentai; 24 metų – 21 procentas; 25 metų – 3 procentai;

26 metų – 2 procentai; 27 metų – 1 procentas; 28 metų – 1 procentas; 30–34 metų – 2 procentai. Iš jų merginų – 8,5 procento. Dieninio skyriaus kariūnų ir magistrantų pasiskirstymas pagal regionus: Alytaus apskritis – 9 procentai; Kauno apskritis – 18 procentų; Klaipėdos apskritis – 10 procentų; Marijampolės apskritis – 5,6 procento; Panevėžio apskritis – 9,4 procento; Šiaulių apskritis – 8,5 procento; Tauragės apskritis – 5 procentai; Telšių apskritis – 6,5 procento; Utenos apskritis – 5 procentai; Vilniaus apskritis – 23 procentai.

12. Pagal Lietuvos Respublikos karo prievolės įstatymo 8 straipsnio 4 dalies 2 punktą Akademijos kariūnai atleidžiami nuo privalomosios karo tarnybos, t. y. pradinė privalomoji tarnyba pakeičiama studijomis pagal Akademijos mokymo programą. Per studijas Akademijoje suteikiamas kariūno ir bendrasis kario statusas, o karo padėties ar ginkluotos gynybos nuo agresijos (karo) atveju Akademija, išskyrus jos civilinį personalą, yra sudėtinė kariuomenės dalis, pavaldi kariuomenės vadui. Akademijos kariūnų skundai nagrinėjami Lietuvos Respublikos kariuomenės drausmės statuto (Žin., 1999, Nr. 51-1635; 2006, Nr. 17-603) VIII skyriaus 57–64 straipsnių nustatyta tvarka.

4 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMAS

13. Lietuvos Respublikos Seimas Protokolo ratifikavimo įstatymo (Žin., 2002, Nr. 126-5727) 2 straipsnyje nustatė, kad pagal Lietuvos Respublikos įstatymus nacionalinėse ginkluotosiose

pajėgose gali tarnauti ne jaunesni kaip 18 metų Lietuvos Respublikos piliečiai: į tikrąją karo tarnybą savo noru gali būti priimti ne jaunesni kaip 18 metų Lietuvos Respublikos piliečiai, o prievolę atlikti privalomąją karo tarnybą turi ne jaunesni kaip 19 metų Lietuvos Respublikos piliečiai. Priverstinis vaikų iki 18 metų ėmimas į karo tarnybą valstybės ginkluotosiose pajėgose pagal Lietuvos Respublikos įstatymus užtraukia atsakomybę.

14. Įgyvendindamas Protokolo 4 straipsnį, Lietuvos Respublikos Seimas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 8^1, 11^1, 45, 53^1, 232^1, 232^2, 232^5, 232^8, 312, 321^2 straipsnių pakeitimo, 232^3 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir kodekso papildymo 340^1 straipsniu įstatyme (Žin., 2002, Nr. 123-5544) ir iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusio Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 340^1 straipsnyje nustatė baudžiamąją atsakomybę už vaikų ėmimą į karo tarnybą ir panaudojimą karo operacijoje. Pagal šį straipsnį asmenų iki 18 metų ėmimas į karo tarnybą valstybės ginkluotosioms pajėgoms nepriklausančiose ginkluotose grupėse arba panaudojimas karo operacijoje buvo baudžiamas laisvės atėmimu nuo 3 iki 10 metų. Protokolo nuostatos įtrauktos į Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (Žin., 2000, Nr. 89-2741), įsigaliojusio nuo 2003 m. gegužės 1 d., 105 straipsnį „Civilių ar karo belaisvių prievartinis panaudojimas priešo ginkluotosiose pajėgose“. Pagal šio straipsnio 1 dalį tas, kuris karo, ginkluoto tarptautinio konflikto, okupacijos ar aneksijos metu pažeisdamas tarptautinę humanitarinę teisę vertė civilius ar karo belaisvius tarnauti jų priešo ginkluotosiose pajėgose, naudojo juos kaip gyvąjį skydą karo operacijoje, ėmė ar verbavo vaikus iki 18 metų į ginkluotąsias pajėgas arba panaudojo juos karo operacijoje, baudžiamas laisvės atėmimu nuo 3 iki 10 metų. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio 2 dalis pakartoja iki 2003 m. gegužės 1 d. galiojusią nuostatą dėl vaikų ėmimo į karo tarnybą valstybės ginkluotosioms pajėgoms nepriklausančiose ginkluotose grupėse, tačiau šalia vaikų ėmimo į karo tarnybą kriminalizuoja ir vaikų verbavimą ir padidina maksimalią galimą bausmę nuo 10 metų laisvės atėmimo iki 12 metų laisvės atėmimo. Taigi pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio 2 dalį tas, kuris ėmė arba verbavo vaikus iki 18 metų į karo tarnybą valstybės ginkluotosioms pajėgoms nepriklausančiose ginkluotose grupėse arba panaudojo juos karo operacijoje, baudžiamas laisvės atėmimu nuo 3 iki 12 metų. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio nuostatos turi grįžtamąją galią (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 3 straipsnio 3 dalis), ir joms netaikoma senatis (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 95 straipsnio 5 dalies 7 punktas).

5 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMAS

15. Konstitucija ir Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (Žin., 1999, Nr. 60-1948) nustato, kad visos Lietuvos Respublikos Seimo ratifikuotos tarptautinės sutartys yra sudedamoji valstybės teisinės sistemos dalis. Jeigu įsigaliojusi ratifikuota tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos įstatymai, taikomos tarptautinės sutarties nuostatos. Šis principas sudaro palankiausias sąlygas įgyvendinti tarptautinę humanitarinę teisę.

6 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMAS

16. Pagal Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 924 (Žin., 1998, Nr. 67-1959), 6.3 punktą tarptautinės humanitarinės teisės įgyvendinimą koordinuoja Krašto apsaugos ministerija. Krašto apsaugos ministro 2001 m. rugpjūčio 30 d. įsakymu Nr. 1139 sudaryta Tarptautinės humanitarinės teisės įgyvendinimo komisija, patvirtinta jos sudėtis ir darbo reglamentas. Ši komisija yra patariamoji krašto apsaugos ministro institucija, kurios pagrindinis uždavinys – padėti vykdyti Krašto apsaugos ministerijos funkciją koordinuoti tarptautinės humanitarinės teisės įgyvendinimą Lietuvoje. Komisiją sudaro įvairių ministerijų ir institucijų atstovai. Ji svarsto visus klausimus, susijusius su tarptautinės humanitarinės teisės įgyvendinimu Lietuvoje, atlieka padėties analizę, teikia pasiūlymus dėl galiojančių šalies teisės aktų pakeitimo, koordinuoja tarptautinės humanitarinės teisės skleidimą. Tarptautinė humanitarinė teisė įtraukta į Lietuvos kariuomenės ir

policijos mokymo programas. Jos taip pat mokomasi Akademijoje, Lietuvos kariuomenės Divizijos generolo Stasio Raštikio puskarininkių mokykloje, Mykolo Romerio universitete, Vilniaus universiteto Teisės fakultete ir Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute.

7 STRAIPSNIO ĮGYVENDINIMAS

17. Lietuvos valstybės institucijos aktyviai bendradarbiauja su UNICEF ir Lietuvos nacionaliniu UNICEF komitetu, vykdydamos daugiašalę 2003–2005 m. UNICEF programą Lietuvoje. Šios programos prioritetai – vaiko teisių apsauga, vaiko vystymasis ankstyvoje vaikystėje, jaunimo sveikata ir vystymasis.

_____